

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 71/ 01-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 31. januára 2002 vo veci podania G. T. a A. T., obaja bytom S., zastúpených advokátkou JUDr. V. K., B., ktorým namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 200/91, takto

r o z h o d o l:

Základné právo G. T. a A. T. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 200/91 b o l o p o r u š e n é .

O d ô v o d n e n i e:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 12. júla 2001 doručené podanie G. T. a A. T. (ďalej len „navrhovatelia“), obaja bytom S., označené ako „Ústavný podnet vo veci porušenia ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných

prieťahov“. Z obsahu podania vyplynulo, že navrhovatelia namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. K porušeniu označeného základného práva malo dôjsť postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“, aj keď sa to týka Okresného súdu Bratislava – vidiek alebo Okresného súdu Bratislava – okolie) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 200/91. V tomto konaní sa navrhovatelia žalobou z 9. októbra 1991, doručenou okresnému súdu 25. októbra 1991, domáhali toho, aby označený povinný „Čs. štát, zast. Mestský úrad Senec“ vydal navrhovateľom označenú nehnuteľnosť, ktorá sa nachádza v katastrálnom území Senec, a to v rámci reštitučného konania. Žiadali takisto priznať náhradu trov konania.

Navrhovatelia vo svojom podaní ďalej uviedli: „Rozsudkom spis. zn. 8 C 200/91-35 zo dňa 31. 08. 1992 vtedajší Okresný súd Bratislava – vidiek predmetný návrh na začatie konania v celom rozsahu zamietol. Proti tomuto rozsudku vtedajšieho Okresného súdu Bratislava – vidiek a proti Uzneseniu vtedajšieho Okresného súdu Bratislava – vidiek spis. zn. 8 C 200/91-9 podali navrhovateľ I. a II. v zákonnej lehote odvolanie. O tomto odvolaní rozhodoval Krajský súd Bratislava, ktorý uznesením zo dňa 26. 02. 1993 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a zároveň zrušil aj napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa. Vec sa teda vrátila na ďalšie konanie na vtedajší Okresný súd Bratislava – vidiek a neskôr prešla v súlade so zmenami v organizácii súdov na Okresný súd Bratislava III.

Do dnešného dňa však vo veci nebolo vydané meritórne rozhodnutie, čo má za následok ujmu na práve navrhovateľa I. a II. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručenom čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.“

Podľa navrhovateľov „K urýchlenému konaniu nedošlo ani potom, čo právna zástupkyňa navrhovateľa I. a II. využila možnosť priznanú § 17 zákona č. 80/1992 a obrátila sa so sťažnosťou na prieťahy v konaní na Okresný súd Bratislava III. V odpovedi na uvedenú sťažnosť poverený podpredseda Okresného súdu Bratislava III pod č. Spr. 3018/99 zo dňa 19. 02. 1999 uviedol, že prieťahy v konaní neboli spôsobené nečinnosťou zákonného sudcu, ale skutočnosťou, že odo dňa 01. 05. 1998 došlo k zmene v osobe zákonného sudcu,

ktorý musel postupne pracovať s celým oddelením, ktoré vybavuje od uvedeného dňa. Práve s prihliadnutím na túto skutočnosť poverený podpredseda Okresného súdu Bratislava III nehodnotí úkony sudcu ako časovo neprimerané a teda ani tento zákonný prostriedok ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nevedol k náprave“.

Pretože okresný súd o žalobe do dňa doručenia podania na ústavný súd nerozhodol, navrhovatelia žiadali, aby ústavný súd v konaní o podnete podľa čl. 130 ods. 3 ústavy prijal ich podnet na konanie a v konaní rozhodol, že „Slovenská republika, zastúpená Okresným súdom Bratislava III, v konaní o vydanie nehnuteľnosti spis. zn. 8 C 200/91, právo navrhovateľa I. a II. priznané čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov porušila“.

Ústavný súd je podľa čl. 124 ústavy nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Tento článok ústavy vo všeobecnosti zakladá kontinuálnu právomoc ústavného súdu chrániť ústavnosť, predovšetkým základné práva a slobody občanov. Ústavný súd aj v čase zrušenia ustanovení o podnete, a teda v čase neexistencie tzv. nového typu ústavnej sťažnosti do 1. januára 2002, bol oprávnený a povinný poskytovať ochranu základným právam a slobodám vychádzajúc z čl. 1 a z čl. 124 ústavy v spojení s tými článkami, ktoré upravujú jednotlivé základné práva a slobody.

Ústavný súd v uvedenom zmysle podanie navrhovateľov predbežne prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí 24. októbra 2001 a po zistení, že splňa všetky zákonom predpísané náležitosti uvedené v § 20 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a že nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, ho uznesením prijal na ďalšie konanie. Po prijatí podania na konanie sa ústavný súd obrátil na predsedu okresného súdu so žiadosťou o písomné vyjadrenie k prijatému podnetu navrhovateľov.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 26. novembra 2001 uznal prietľahy vo veci a neprijateľnosť stavu, že o návrhu súd nerozhodol viac ako desať rokov. Odôvodnil to skutočnosťou, že Okresný súd Bratislava III. prevzal v novembri 1996 celú agendu Okresného súdu Bratislava – okolie bez personálneho posilnenia. Podľa jeho tvrdenia, došlo skôr k personálnemu oslabeniu súdu a vzhľadom na to, podstatnú časť vecí prevzatých z Okresného súdu Bratislava – okolie tvorili náročné majetkové spory, stav vybavovania agendy je veľmi zlý. V závere svojho vyjadrenia uviedol, že netrvá na ústnom prejednaní veci.

Právna zástupkyňa navrhovateľov na výzvu ústavného súdu vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 26. novembra 2001 oznámila, že súhlasí s tým, aby „Ústavný súd Slovenskej republiky upustil od ústneho pojednávania vo veci prijatého podania“.

II.

Pokiaľ ide o fakty prípadu, z vyžiadaného súdneho spisu vo veci sp. zn. 8 C 200/91 vyplynuli nasledovné skutočnosti.

Preskúmaním doterajšieho konania okresného súdu ústavný súd zistil, že navrhovatelia podali na tento súd žalobu o vydanie nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v katastrálnom území Senec, zapísanej na liste vlastníctva EN Geodézia Bratislava – vidiek č. 459 ako parcela č. 1156 o výmere 579 m² v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov. Po doručení žaloby navrhovateľov na vtedy miestne a vecne príslušný Okresný súd Bratislava – vidiek (ďalej tiež ako „okresný súd“) 25. októbra 1991 tento súd zaslal žalobu na vyjadrenie žalovanému a žalobcov vyzval, aby doplnili žalobu o podstatné listinné dôkazy. Po týchto úkonoch okresný súd nariadil pojednávanie na 15. apríl 1992, na záver ktorého konanie zastavil pre vady žaloby s odôvodnením, že navrhovatelia v stanovenej lehote nepredložili požadované listinné dôkazy. Rozhodnutie bolo doručené stranám 23. apríla 1992. Navrhovatelia podali prostredníctvom svojho právneho zástupcu odvolanie proti uvedenému rozhodnutiu okresného súdu a 18. mája 1992 doplnili žalobu.

Na základe odvolania navrhovateľov okresný súd sám zrušil svoje vlastné rozhodnutie a nariadil pojednávanie na 28. máj 1992. Po vypočutí účastníkov konania na tomto pojednávaní v priebehu mesiaca jún 1992 sám zabezpečoval ďalšie podklady potrebné pre rozhodnutie. Následne okresný súd na pojednávaniach 23. júna 1992, 27. júla 1992 a 31. augusta 1992 vypočul svedkov navrhnutých účastníkmi konania a 31. augusta 1992 aj rozhodol o podanej žalobe tak, že ju zamietol.

Po písomnom vyhotovení rozsudku navrhovateľa doručili 7. októbra 1992 odvolanie na okresný súd, o ktorom Krajský súd v Bratislave rozhodol 7. apríla 1993 tak, že napadnuté rozhodnutie zrušil v celom rozsahu a vec vrátil prvostupňovému súdu na nové rozhodnutie. Okrem iného napravil aj spomínané porušenie Občianskeho súdneho poriadku súdom prvého stupňa.

Rozhodnutím predsedu okresného súdu došlo 14. júna k zmene zákonného sudcu. Okresný súd ďalej konal 30. júna 1993, 25. augusta 1993 a 22. septembra 1993. Na týchto pojednávaniach bolo doplnené dokazovanie a 30. októbra 1993 okresný súd rozhodol o pribratí znalca z odboru ekonomiky. V uznesení o pribratí znalca bola stanovená lehota 40 dní na spracovanie znaleckého posudku.

Znalecký posudok bol okresnému súdu predložený až 16. marca 1995. Zo spisu nevyplýva, že okresný súd vykonal nejaké opatrenie na rýchlejšie zabezpečenie znaleckého posudku.

Okresný súd požiadal účastníkov konania o vyjadrenie k znaleckému posudku a 18. augusta 1995 vyzval navrhovateľov na upresnenie návrhu. Keďže vyzvaný účastník nereagoval, okresný súd 5. decembra 1995 urgoval splnenie svojho pokynu.

Navrhovateľa predložili okresnému súdu svoje vyjadrenie 24. januára 1996, avšak 22. júla 1996 okresný súd opätovne vyzval žalobcov na upresnenie návrhu. Svoju výzvu okresný súd zopakoval 20. januára 1997. Právny zástupca navrhovateľov 10. februára 1997

oznánil okresnému súdu, že žiadané dôkazy zabezpečuje, a 17. marca 1997 ich okresnému súdu predložil.

Pretože okresný súd bol nečinný, navrhovatelia podali 23. apríla 1998 sťažnosť na jeho postup predsedovi okresného súdu. Ten sa listom z 2. júna 1998 ospravedlnil a oznámil im meno nového zákonného sudcu.

Navrhovatelia sa 10. septembra 1998 opätovne sťažovali na postup okresného súdu, na čo predseda okresného súdu znovu reagoval 19. februára 1999 ospravedlnením.

Pojednávania vo veci boli nariadené a konali sa 18. marca 1999 a 15. apríla 1999. Na ďalšom pojednávaní 25. mája 1999 právny zástupca žalobcov navrhol konanie prerušiť, pretože sa črtala možnosť mimosúdnej dohody. Rozhodnutím okresného súdu z 30. júna 1999 bolo konanie prerušené.

Právny zástupca žalobcov 18. októbra 1999 oznámil okresnému súdu, že navrhuje pokračovať v konaní, pretože k dohode medzi účastníkmi konania nedošlo. Pretože okresný súd vo veci nekonal, právny zástupca navrhovateľov sa 26. októbra 2000 opätovne sťažoval predsedovi okresného súdu. Napriek tomu však okresný súd do podania podnetu na ústavný súd nekonal.

Súdne konanie vo veci sp. zn. 8 C 200/91 na okresnom súde doposiaľ nie je skončené.

III.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov. Ústavný súd poskytuje ochranu označeného práva každému, kto sa o ňu uchádza predpísaným spôsobom, bez ohľadu na to, či má v konaní pred všeobecným súdom postavenie navrhovateľa (žalobcu alebo odporcu).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdneho orgánu, v dôsledku čoho je toto odstránenie „podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (II. ÚS 61/98). Samotným prerokovaním veci na súde sa však právna neistota osoby neodstráni, pretože právna istota sa vytvára až právoplatným rozhodnutím súdu (II. ÚS 26/95).

Pri rozhodovaní o tom, či vo veci došlo k zbytočným priet'ahom v súdnom konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd zohľadňuje tri kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka konania (2) a spôsob, akým súd v konaní postupoval (3) – (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98).

Ústavný súd konštatované priet'ahy vo veci zo strany navrhovateľa skúmal a vyhodnotil zo všetkých troch rozhodujúcich hľadísk.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania pred okresným súdom je majetkový spor súvisiaci s reštitúciou. Aj keď ide o zložitejšiu majetkovú vec, okresný súd nedospel k rozhodnutiu vo veci ani po viac ako desiatich rokoch. Napriek relatívnej novosti reštitučnej agendy od roku 1991 sa v tejto oblasti vyvinula štandardná rozhodovacia prax, a preto uvedený stav nemožno akceptovať.

2. Správanie účastníka je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd konštatuje, že navrhovatelia, ale i odporcovia boli v spore aktívni.

Navrhovatelia sa trikrát sťažovali na priet'ahy v konaní predsedovi okresného súdu, ktorý uznal oprávnenost' ich sťažností a vysvetlil ich obdobným spôsobom, ako to urobil aj vo svojom vyjadrení pre ústavný súd. K náprave však nedošlo.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva navrhovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri preskúmaní toho, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu označeného základného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to tak v dôsledku jeho nekonania (bez existencie zákonnej prekážky), ako aj v dôsledku jeho konania, ktoré však nesmerovalo k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľov vo veci, s ktorou sa obrátili na okresný súd.

Pokiaľ ide o zbytočné prietahy v dôsledku nekonania okresného súdu, ústavný súd zistil, že k nim došlo najmä v dobe od 22. septembra 1993 do 8. februára 1995. V tomto časovom úseku okresný súd vo veci vôbec nekonal. Okresný súd vôbec nekonal vo veci ani v období od 17. marca 1997 do 18. marca 1999, a to napriek dvom sťažnostiam navrhovateľov. Okresný súd napokon nekonal ani v období od 18. októbra 1999 do obdobia podania podnetu navrhovateľov na ústavný súd napriek ďalšej sťažnosti navrhovateľov. V týchto troch prípadoch možno jednoznačne konštatovať zbytočné prietahy v konaní zavinené okresným súdom.

Samotné konanie súdu ešte nemusí znamenať, že ide o konanie bez zbytočných prietáhov. Konaniu bez zbytočných prietáhov totiž nezodpovedá akýkoľvek (hoci aktívny) postup súdu, ale len ten, do ktorého sa premieta procesná zásada hospodárnosti súdneho konania, rešpektovanie ktorej je nevyhnutným predpokladom rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany (II. ÚS 67/01). Nerešpektovanie zásady hospodárnosti v konaní všeobecného súdu je spôsobilé (vo väčšej či menšej intenzite alebo miere) porušiť základné právo účastníka súdneho konania na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Ústavný súd zistil, že aj v obdobiach, počas ktorých okresný súd konal, tento súd prispel k zbytočným prietahom v konaní (vo veci do obdobia podania návrhu na ústavný súd konalo päť zákonných sudcov) tým, že v priebehu konania opakoval niektoré dôkazy, nenariadil dôkazy, ktoré boli pre posúdenie nárokov navrhovateľa uplatnených v konaní

rozhodujúce, resp. nariadil dôkazy, ktoré nesmerovali vždy k vytvoreniu relevantných poznatkov potrebných pre rozhodnutie vo veci samej (výzva okresného súdu z 18. júla 1995 vo vzťahu k doplneniu dokazovania zo 4. novembra 1991 a k úkonu právneho zástupcu navrhovateľov z 30. júna 1993). Aj takýto postup okresného súdu ústavný súd vyhodnotil ako konanie, ktoré nesmerovalo k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľov v ich veci, a teda ako také, ktoré spôsobilo zbytočné prietahy vo veci sp. zn. 8 C 200/91.

Keďže ústavný súd po prerokovaní podnetu navrhovateľov zistil, že vo veci sp. zn. 8 C 200/91 okresný súd nepostupoval spôsobom, ktorý by viedol k odstráneniu právnej neistoty navrhovateľov vo veci, s ktorou sa obrátili na tento súd, a keďže ani doteraz o celej veci nerozhodol, bolo potrebné rozhodnúť tak, že zbytočnými prietahmi v označenom konaní došlo k porušeniu základného práva navrhovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. januára 2002